

18.9.2024

JulkICT

Digitalisaation ja tiedon liikkuvuuden esteiden purkamisen hanke, työpaketti 3B: Automaation lisääminen päätöksenteossa

Aika 18.9.2024 klo 9.30 – 11.00

Paikka Teams

Osallistujat

Puheenjohtaja:
Antti Helin, valtiovarainministeriö

Varapuheenjohtaja:
Viveca Still, valtiovarainministeriö

Jäsenet:
Mirva Kauppinen, Ruokavirasto
Kirsti Tuumi, Ruokavirasto
Kirsi Lamberg, Kuntaliitto
Antti Hästbacka, Tulli
Teppo Weckman, Tulli (poistui klo 10.15)
Petri Lemettinen, Kansaneläkelaitos
Petteri Jartti, oikeusministeriö
Katri Aho, maa- ja metsätalousministeriö

1. Kokouksen avaaminen, asialistan ja edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen 9:31. Hyväksyttiin asialista. Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

2. Pankki- ja maksutilitietojärjestelmä

Tulli esitteli Pankki- ja maksutilitietojärjestelmää (PMJ) erityisesti toiminnallisesta näkökulmasta.

Puheenjohtaja totesi käsityksensä, että Kelalle ei myönnetty aikanaan oikeutta järjestelmän tietoihin, koska asiasta olisi pitänyt säätää hieman eri tavalla ja tarkemmin, koska tilitietoja pidettiin yksityisyydensuojan piirissä olevina.

3. Havainnot edellisen kokouksen jälkeen käydyistä erilliskeskusteluista

Käytiin läpi havainnot edellisen kokouksen jälkeen käydyistä case-kohtaisista keskusteluista.

PMJ:n osalta vireillä on hanke tilitapahtumien lisäämisestä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään (SM006:00/2024). Puheenjohtaja aikoo keskustella ko. hankkeen kanssa, voisiko sen yhteydessä säätää Kelan tiedonsaantioikeudesta.

Puheenjohtaja kertoi Ruokaviraston kanssa käydyistä keskusteluista ja totesi, että maa- ja metsätalousministeriö on lupautunut tekemään lyhyen selvityksen EU-oikeuden asettamista reunaehdoista. Selvitys ei kuitenkaan ole valmistumassa syksyn raportointia varten.

Varhaiskasvatus-/koulumatkakeissin osalta pitää miettiä yhteys työpakettiin 5 (ennakoivat palvelut). Tämä voi edellyttää yhteistä työstä. Jättemaksujen osalta taas on sovittu palaveri ensi viikolle.

Kuntien esimerkkien osalta hallintolain 53 f § 2 mom. nousee merkitykselliseksi. Lamberg totesi, että aamupäivä- ja iltapäivätoimintamaksujen osalta automaattista päätöksentekoa voisi olla mahdollista pilotoida.

Työpakettien osalta annetaan 24.10 koordinaatioryhmälle edistymisraportti. Seuraavissa kahdenvälisissä palavereissa voitaisiin jo keskustella ehdotettavista toimenpiteistä.

TE-palveluiden osalta tietojärjestelmiä kehittää KEHA-keskus, kun taas Ruokavirasto vastaa viljelytukien käsittelyssä käytettävästä tietojärjestelmästä. Miten tiedonhallintalain 6 a luvun velvoitteita olisi sovellettava tilanteessa, jossa toimivaltainen viranomaisen on eri kuin tietojärjestelmää ylläpitävä viranomaisen?

4. Tiedonhallintalain 6 a luvun velvoitteet

Puheenjohtaja antoi katsauksen tiedonhallintalain 6 a luvun automaattista ratkaisumenettelyä koskevasta sääntelystä, ja miten se suhtautuu viranomaismenettelyihin, joissa tietojärjestelmän ylläpito- ja kehitysvastuu ei ole aina tietojärjestelmässä käsiteltävän hallintoasian toimivaltaisella viranomaisella.

Hän totesi ensinnäkin lainsäädännön lähtökohdaksi, että vastuu on samassa paikassa kuin toimivalta. Toiseksi on hyvä huomata, että tiedonhallintalain velvoitteet eivät kohdistu tietojärjestelmiin itseensä vaan astetta korkeammalle

tasolle. Tällä on tavoiteltu sitä, että itse tietojärjestelmän kehitystyö voidaan teettää ulkopuolisella.

Voi olla, ettei aina kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista, että tiedonhallintalain mukaiset vastuut kohdistuvat päätöksentekijälle eli ELY-keskuksille ja kuntien yhteistoiminta-alueille. Olisi jatkossa arvioitava, mikä olisi pelivara järjestellä vastuunjako niin, että vastuun jakaa esimerkiksi tietojärjestelmää ylläpitävä viranomaisen ja toimivaltainen viranomaisen.

Keskusteltiin eri case-esimerkkien mahdollisista Ahvenanmaa-kytköksistä. Kun valtion viranomaisen hoitaa Ahvenanmaalla valtakunnan lainsäädäntövaltaan liittyvää viranomaistehtävää, tiedonhallintalain 6 a luku soveltuu. Muussa tapauksessa ei.

5. Hallintolain 53 f §

Puheenjohtaja antoi katsauksen automaattista ratkaisumenettelyä koskevaan oikeussuojaedellytykseen, josta säädetään hallintolain 53 f §:ssä.

Puheenjohtaja totesi ensinnäkin, että kysymys on tietosuoja-asetuksen edellyttämästä suojatoimesta.

Suojatoimena ei välttämättä tarvitse olla ihmisen käsittely, mutta epäselvää on, mitä muuta se voisi olla. Tapoja on käytännössä kaksi, joko oikeus vaatia ihmisen osallistumista käsittelyyn ennen käsittelyä, tai oikeus vaatia, että ihminen käsittelee asian ratkaisun jälkeen uudelleen. Näistä ensimmäinen on käytössä veronkantalain eräessä säännöksessä, ja näistä toinen yleislainsäädännössä eli hallintolain 53 f §:ssä.

Mahdollinen voisi olla myös kolmas tapa, vaatia ihmisen käsittelyä vain tietojen käsittelyn osalta asian ratkaisun jälkeen. Tällainen ratkaisu olisi kuitenkin hankala, koska asiassa olisi kaksi eri tapaa hakea muutosta: joko hallinto-oikeudellinen suojakeino tai tietosuojaoikeudellinen oikeussuojakeino, joka ei kuitenkaan koskisi itse asiaa vaan ainoastaan henkilötietojen käsittelyä.

Nykylainsäädännössä on myös yksi tapaus, jossa suojatoimesta ei säädetä ollenkaan. Verohallinnolta voi pyytää keskeytysmääräystä. Pyyntö voidaan hylätä automaattisesti, eikä pyytäjä voi etukäteen vaatia, että ihminen osallistuu asian käsittelyyn, eikä päätöksestä voi hakea muutosta.

Perusteluna on ollut, että keskeytysmääräystä koskevat asiat ovat niin yksiselitteisiä, ettei ole katsottu tarpeelliseksi säätää suojatoimesta.

Tietosuojavaltuutettu tosin kritisoi ehdotusta voimakkaasti lausunnossaan, koska virheet ovat silti mahdollisia esimerkiksi tietojärjestelmän häiriötilanteen takia.

PJ:n mukaan mahdollisuuteen säätää automaattisesta ratkaisusta ilman suojatointia tulisi suhtautua varovaisesti.

Jartti kertoi, että eduskunnan lakivaliokunnassa käsitellään parhaillaan maakaaren muuttamista koskevaa HE:tä (HE 24/2024 vp). Eduskuntakäsittelyn yhteydessä esiin on noussut kysymys siitä, onko tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 71 kappale tarkoitettu koskemaan myös tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 2 kohdan b alakohtaa, vai liittyvätkö johdanto-osan kappaleessa mainitut suoja-toimiesimerkit ainoastaan 22 artiklan 3 kohtaan.

6. Raportointipohja alatyöryhmille

Koordinaatioryhmä on hyväksynyt viimeistellyn raportointipohjan. Otettiin tiedoksi.

7. Seuraavat kokoukset

Työryhmän seuraavat kokoukset ovat

11.10. kello 9:30-11:00

11.11. klo 13-14.30

11.12. klo 14-15.30

8. Muut asiat

Tulli tulee kysymään puheenjohtajalta erikseen kirjallisesti Tullin automaattiseen päätöksentekoon liittyvästä seikasta, jolla on yhtymäkohtia oikeussuojaedellytystä koskevaan keskusteluun.

9. Kokouksen päättäminen

Kokous päättyi klo 11.00